

Kapitel 6 Opgave A.

Materiale i forbindelse med retssagen mod R. Broby Johansens digtsamling "Blod" (1922)

Digtsamlingen *Blod* udkom den 23. november 1922. Den 28. november skrev justitsministeriet til anklagemyndigheden for København og anmodede om at der snarest muligt blev rejst tiltale mod forfatteren, fordi bogen efter justitsministeriets mening havde et usædeligt indhold. Samtidig anmodede man om at bogens restoplag skulle beslaglægges.

Dommeren i Københavns Byrets Første Afdeling læste digtsamlingen igennem og afsagde samme dag kl. 4.55 følgende kendelse:

Samtlige Expl. Af Bogen "Blod" af Rud. Broby udkom. i Kbh 1922 paa det nye Studentersamf. Forlag, Købmagerg. 59 vil i Medf. af Retsplejelovens paragraf 746 af 3.1. 1851 være at beslaglægge.

Forundersøgelsen i sagen fandt sted den 19. december 1922 i Byretten i København. Her afviste Broby enhver Tanke om, at Bogen skulde være et udtryk for "pornografisk Spekulation". I stedet erklærede han, at bogens relative succes måtte bero på, at der her var tale om noget nyt på det litterære marked.

Om bogens egentlige hensigt kunne han fortælle, at denne var "at kritisere den Moral, der virkelig gælder bag den officielle hykleriske", som han i øvrigt karakteriserede som en "Luderkarlemoral".

Selve domsforhandlingen i byretten blev fastsat til den 22. januar 1923.

Efter at anklagerne havde oplæst anklageskriftet understøttede han bl.a. anklagens ved at sige: "er det Vers, saa er Rundetaarn firkantet".

Forsvareren overlod hurtigt ordet til Broby Johansen, der havde forberedt en forsvarstale (optrykt i uddrag herunder). I forlængelse heraf nedlagde forsvareren påstand om frifindelse.

Efter en kort votering afsagde dommeren herefter følgende dom:

Bogen, der er udkommet i 700 Eksemplarer, indeholder 16 Digte, der for en væsentlig Del omhandler kønslig og perverse Emner med Anvendelse af saa raa Udtryk, at de findes egnet til at vække Forargelse, idet de overskrider det ifølge Straffelovens paragraf 184 tilladelige Omraade.

Straffen kom til at lyde på 3000 kroner subsidiært simpelt fængsel i 14 dage. Denne dom appellerede Broby øjeblikkeligt, og den 6. februar 1923 blev sagen behandlet i Østre Landsret. Her havde man på forhånd indhentet udtalelser fra forskellige litterære autoriteter – bl.a. litteraturprofessorerne Vilhelm Andersen og Valdemar Vedel, forfatteren Emil Bønnelycke og den anerkendte forfatter Henrik Pontoppidan, der bl.a. havde fået tildelt nobelprisen i litteratur (se dennes responsum herunder).

Herefter blev sagen optaget til doms. I denne hedder det bl.a.:

De i Bogen offentliggjorte Digte findes ved deres Beskrivelse af Kønsakten og seksuelle Perversiteter paa enkelte Omraader at være af en saadan Art, at de uden Hensyn til Digtsamlingens kunstneriske eller moralske Værdi maa anses for utugtige, hvad Tiltalte maa have været klar over.

På trods af denne mere nuancerede karakteristik stadfæstede landsretten byrettens dom, der imidlertid blev gjort betinget, således at straffen bortfaldt, hvis ikke Broby de følgende fem år igen kom på kant med loven.

1. R. Broby Johansen: Forsvarstale for "Blod".

jeg vil som indledning til det jeg har at sige om mine digte betragtet under synsvinklen: moralsk — ikke moralske sige en lille kende om *de kunstprincipper* der ligger til grund/
de tilhører en verdensbevægelse i kunsten som man har givet navnet expressionismen, en bevægelse der i virkeligheden er romantiken i moderne skikkelse, som romantiken var gotiken paa en ny manér/
et expressionistisk kunstværk er ikke skildring eller afbillede af et eller andet/ afbillede er haandværk enten afbilderens kalder sig fotograf petersen eller mester rembrandt van rijn/ kunst- værket er en ny organisme som ikke ligner noget, men er noget/ en organisme er kun det hvis enkelte dele er bundet sammen af en lov, som i kunsten kaldes kompositionen/ den enkelte tone har i og for sig ingen værdi, først opbygningen af dem får det: kunst er komposition/ den der ikke forstår et moderne maleri og ikke forstår disse digte (jeg siger forstå, det betyder ikke forstå logisk/ tanken arbejder Logisk: i præmisser og konklusioner/ kunst arbejder med farve, form, begreb/ jeg mener forstå kunstnerisk: lade sig gribe) den der ikke kan det, kan heller ikke se det kunstneriske i den gamle tids billeder og digte/ det er fejghed eller affektation¹ naar han paastaar at gøre det/ det han ser er noget ganske andet end det kunstneriske, noget helt uvæsentligt som fx. ofte emnet, eller han i digtet mener at genopleve hvad kunstneren har følt...
kunstværket opstår og får den skikkelse det får ud af en absolut indre nødvendighed/ opståelsesprocessen er omtrent denne: i kunstnerens bevidsthed fødes et syn, tåget og ubestemt, ganske uden genstandsmæssighed, måske man rettere betegnede det som en vis rytme, som stadig voxer og til sidst får en sådan styrke, at han må forme den ud i stof, give skikkelse, materie, stille uden for sig/ så er det han begynder at forme: billedhuggeren i leret, maleren i farver, digteren i ord/ måske allerede det første udkast er det nøjagtige afbillede af det i hans bevidsthed han må udtrykke, måske han atter og atter må begynde forfra/ man kan tænke sig det

¹ krukkeri

som stod tegningen allerede synlig paa papiret og kunstneren kun har at trække den op i synlige linjer/ han kan da naturligvis ofte tegne galt og må gøre det om/ er det lykkedes føler han øjeblikkelig: det er fuldendt!

i et kunstværk kan altsaa ikke ændres, slettes eller tilføjes, det er en helhed bygget op efter netop sin egen indre lov (hvert kunstværk har sin lov) hvor hvert eneste led har sin nødvendighed/ dette er netop karakteristisk for det rene kunstværk — som nogle kalder det expressionistiske kunstværk — at der intet tilfældigt findes, at det eksempelvis ikke arbejder med associationsvirkninger, som altid er tilfældige (associationerne ved fx "en grøn eng" er afhængige af om læseren har set en grøn eng over hovedet, under hvilke omstændigheder, hvor ofte osv. af om han er byboer eller landbo!) jeg har fremført disse æstetiske bemærkninger fordi jeg ikke vil beskyldes for at have skrevet digtene i den ene eller anden hensigt/ de er blevet til ud fra en indre, kunstnerisk nødvendighed nøjagtig som de er og kunde ikke være det mindste anderledes end de er i nogen henseende/ det er klart at mit bevidsthedsliv så atter er bestemt af liv og forhold således som jeg lever og ser dem, klart at et nutidsmenneske der ikke er for fejj eller imbecil² til at se sin samtid i øjnene ikke har bevidstheden fyldt af elverdans og elskovsdrømme/ den der blot i ringeste grad har sét maa være fyldt af isnende rædsel/ den for hvem det engang er blevet virkelighed, de militære millionmord og kapitalens sjælelige milliardmord der i denne epoke med glimrende præcision kvæler de sidste rester af den kultur vi endnu har tilbage som ramponeret arvegods fra syrien og hellas, hans tanker maa kredse om det forfærdelige/ de vil også gøre det om de spærrer ham inde i et fængsel eller galehus/

(...)

jeg vil ikke gå ind på anklagerens – forøvrigt også ganske uinteressante – indstregninger i de enkelte digte/ jeg vil såre nødig de skal komme til at tro at jeg ønsker at vise disse digte ikke er strafbare efter den lov de håndhæver/ tværtimod/ selvfølgelig skal de straffes/

jeg vil belyse, hvorfor ved et enkelt eksempel i tilknytning til det eneste som helhed indstregede digt, det der har titlen BORDELPIGE DRÆBER UFØDT en ung pige kommer her til byen hvor hun har fået en kontorplads/ lønnen er 100 kr. om måneden/ hun, der er ukendt med forholdene og uden familie, i byen også uden bekendte, må for værelset give 50 kr, så begynder hun at sulte/ hvor skulde en 16 årspige forstå at økonomisere med 50 kr. til klæder og mad og det hele — jeg maa indskyde at dette ikke er et tænkt tilfælde/ jeg talte med pigen for en uge siden, det var hende der fik de 180 kr., sandsynligvis for sent — en dag bliver det uudholdeligt/ hun låner en kjole af en veninde og går på café/ de moralske dogmer man har banket ind i hende har ingen betydning, hun har aldrig forstået dem, hun har driften i sig mod lys og glæde, hun sulter/

² dum

hun er måske heldig, bliver ikke smittet de første gange, men en dag opdager hun, hun er frugtsommelig (de præventive midler ønsker loven jo folk holdt i uvidenhed om)/ havde hun nu været velhavende, havde hun foretaget den obligate berlinerrejse, eller diskret henvendelse var sket til en samvittighedsfuld læge, og fostret skaffes ad operativ vej ufarligt bort/ hun der er fattig forsøger at "fordrive" det, drikker petroleum og eddike, sluger grøn sæbe eller glasskår/ dør hun er historien dermed slut og glemt/ oftest dræbes fostret og hun blir selv krøbling, i hvert fald ude af stand til at føde i fremtiden, fordømt til en fortvivlet og elendig tilværelse/ føder hun trods alt, må hun — hvis hun endnu er ren og stærk nok til at føle sit ansvar — dræbe det barn hun ved er prædestineret³ til en tilværelse værre end døden, fortil det skal underernæres i den første væxt, fysisk ødelægges ved at voxer op i en rådende kaserne⁴ hun nu selv er tvunget til at leve i fordi hun blev sagt op på kontoret da hun kom i omstændigheder, åndelig forkrøbles i den tvangsskole hun ikke vil kunne købe det fri af/ dræber hun ikke barnet fordi hun er ødelagt allerede, ikke har sjælsstyrke nok — det må kræve en næsten uforståelig sjælsstyrke således ethisk at sejre over et så mægtigt instinkt/ ansvaret må være uudholdeligt for jer der vedblivende ønsker forhold som tvinger den ethiske moder til at myrde — *sit barn*/ dræber hun det ikke, siger jeg, har hun kun en udvej at ernære dem begge på — det blir mådeligt⁵ endda; hun blir prostitueret/ nej, de hørte ikke fejl, jeg sagde; prostitueret! jeg véd godt de herrer ræsonnerer; prostitutionen er ved lov forbudt i danmark, altså eksisterer prostitutionen ikke, og dog er det deres klassefæller og rimeligvis også — — alle injurier være fjærne fra mig — som opretholder prostitutionen/ gennem den påføres årlig tusinder syfilis alene i denne by/ og bordellerne blomstrer og betjenten patrouillerer og borgerskabet vandrer ud og ind/ hele sagen vedkommer jo egentlig ikke dem ud over de timer de er der/ napolisysgen⁶ har de vel i forvejen/ jo! sagen vedkommer dem også/ det er samfundets cisterne for alle ulykkelige kvinder/i næste generation er det døtre af dem, hr dommer, dem hr assessor, af overretssagfører thomsen og forbryderen broby... for den enkelte er intet andet at gøre end råbe det ud af al magt, hensynsløst og råt som det er, til det en dag får realitet for alle jer håndhævere af den gamle lov/i siger i véd det, men havde det realitet for jer var det umuligt at i ikke skulde røre en finger for at få det anderledes/ det må endelig engang komme frem i lyset: at man tvinges til at skride ind, at indføre almindelig lægekontrol, afspærre syfilitikerne, sørge for børnene — — indføre system, orden, kommunisme/ jeg vilde være skamfuld over at frikendes af en lov som beskytter og opretholder disse forfærdelig tilstande/

³ forudbestemt

⁴ boligkompleks

⁵ småt

⁶ kønssygdommen syfilis

og er de konsekvente da dømmes de mig strængt/ jeg venter ikke en gang det af dem/ var de konsekvent sad de ikke her at forsvare et samfund de erfaringsmæssigt ved bygger på svindel og smuds/ enten de er konsekvente eller ej er mig ligegyldigt/ de har ingen moralsk berettigelse til at sidde til døms over disse digte/ deres klasse og deres arbejde opretholder det smuds de par ord kastet ud i publikken var en fortvivlelsens gestus mod/

(1923)

Opgaver

1. Giv en karakteristik af Broby-Johansens kunstsyn, således som han fremlægger det i første del af forsvarstalen.
2. Giv herefter en vurdering af hans argumentation for, at digtet *Bordelpige dræber ufødt* (optrykt herunder) ikke kan kaldes utugtigt.

R. Broby-Johansen:
BORDELPIGE DRÆBER UFØDT

SKAMSLIDT DIVAN

PÅ RYGGEN TØS
MED CHEMIS-VALK OVER MAVE
SPREDBEN
BORER STRIKKEPIND
I KULHØRS UDFRUNSET VULVA
GURGLENDE

LIG KØNS-KRYBER

2. Henrik Pontoppidans erklæring om "Blod".

Hr. Rud. Broby Digtsamling "Blod" er et artistisk Forsøg, paavirket af visse litterære Strømninger i Nutidens unge Tyskland. Men øjensynligt har forfatteren i de fleste af Digtene ogsaa tilsigtet en Virkning af moraliserende Art. I de afskrækkende Skildringer af kønslige Udskejelser har et ungt, idealistisk Digter udløst sin Rædsel og sin Harme over den udbredte moralske Perversitet, som er en af Verdenskrigens Frugter. Man kan kalde disse Skildringer raa, modbydelige eller monomane. Men utugtige eller blot letfærdige kan de aldrig i Verden kaldes, idet de lige saa lidt som Billederne i et anatomisk Atlas appellerer til Kunstfølelse. Sammenlignet med den Frihed, hvormed lyriske Digtere i deres Vers plejer at besynges og befamle Kvinders Yndigheder, er der snarest noget munkeagtigt i denne unge Poets Holdning over for Vellysten. At stemple hans alvorlige lille bog som pornografisk

Spekulationsforetagende vilde være en beklagelig Misforstaaelse og en blodig Uret.

Kbhn. 3die Febr. 1923.

Henrik Pontoppidan.